Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка»

М. М. Забаўскі, А. Ф. Рацько

БУРЖУАЗНЫЯ РЭФОРМЫ Ў БЕЛАРУСІ Ў ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XIX – ПАЧАТКУ XX СТ.

Рэкамендавана вучэбна-метадычным аб'яднаннем
па педагагічнай адукацыі ў якасці вучэбна-метадычнага дапаможніка
для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі, якія навучаюцца
па спецыяльнасцях: 1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны;
1-02 01 02 Гісторыя і сусветная мастацкая культура;
1-02 01 03 Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа

2-е выданне, выпраўленае і дапоўненае

Мінск
БДПУ
2018

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Глава I. Аграрныя рэформы: вызваленне сялян і вырашэнне пытання аб зямлі

(А. Ф. Рацько)

1.1. Перадумовы і прычыны адмены прыгону. Да сярэдзіны XIX ст. у Беларусі склаўся шэраг перадумоў адмены прыгону. Гаспадарка буйных памешчыкаў, у першую чаргу заходніх і цэнтральных губерняў, паступова ўцягвалася ў таварна-грашовыя адносіны. Некаторыя ўладальнікі пачынаюць перабудоўваць яе, уводзячы змены ў апрацоўку зямлі, ужываючы машыны і механізмы, выкарыстоўваючы наёмную працу. Гэта сведчыла аб пранікненні ў панскую гаспадарку новых капіталістычных адносін. Зразумела, што для такіх уладальнікаў вызваленне сялян было не толькі магчымым, але і пажаданым. «Развязаўшыся» са сваімі прыгоннымі, памешчыкі пазбаўляліся неабходнасці клапаціцца аб адказнасці за ўплату дзяржаўных падаткаў, клопату аб сваіх прыгонных падчас голаду і іншых бедстваў. Захаваўшы за сабой зямлю, паны маглі смела глядзець у будучыню. Вопыт суседніх прыбалтыйскіх губерняў, дзе ўжо даўно быў ліквідаваны прыгон, падказваў ім «сацыяльную будучыню». Сяляне, атрымаўшы волю, вымушаны будуць ісці да паноў наймацца на працу.

Аднак большасць беларускіх памешчыкаў па-ранейшаму вяла сваю гаспадарку па-старому. Яны не мелі капіталу для ўвядзення сельскагаспадарчых машын. У іх адсутнічаў досвед у рацыяналізацыі гаспадаркі, і, нарэшце, яны не жадалі ніякіх зменаў. Многія з іх нават не ўсведамлялі самую ідэю ліквідацыі прыгону. Ва ўмовах пашырэння таварна-грашовых адносін сярэднія і дробныя памешчыкі дзеля павелічэння колькасці сельскагаспадарчай прадукцыі ў сваіх маёнтках павялічвалі фальваркавыя ўгоддзі, абеззямельваючы прыгонных, узмацнялі эксплуатацыю сялян і тым самым падрывалі іх гаспадарку. Зніжэнне ўраджайнасці на сялянскіх землях, павелічэнне недоімак, запазычанасць памешчыкаў, памяншэнне колькасці сялянскага насельніцтва – усё гэта сведчыла аб неэфектыўнасці прыгонніцкай сістэмы.

РЭПАЗІТОРЫЙ БДПУ

ЗМЕСТ

Уводзіны (М. М. Забаўскі, А. Ф. Рацько) 3
Глава I. Аграрныя рэформы: вызваленне сялян і вырашэнне пытання аб зямлі (А. Ф. Рацько) 8
1.1. Перадумовы і прычыны адмены прыгону 8
1.2. Рэскрыпт Віленскаму генерал-губернатару У. І. Назімаву 12
1.3. Губернскія камітэты. Рэдакцыйныя камісіі .... 1[illegible]
1.4. Маніфест і «Палажэнні» ад 19 лютага 1861 г. Прававое становішча сялян. Надзелы і павіннасці 22
1.5. Выкупная аперацыя. Устаўныя граматы 26
1.6. Змены ў «Палажэннях» у сувязі з паўстаннем 1863–1864 гг. 29
1.7. Рэформы для дзяржаўных сялян, вольных людзей, сельскіх чыншавікоў і іншых катэгорый сялянскага насельніцтва 34
Глава II. Палітычныя і культурна-адукацыйныя рэформы ў другой палове XIX ст. (М. М. Забаўскі) 41
2.1. Увядзенне мясцовага самакіравання 41
2.2. Рэформы суда і арміі 43
2.3. Гарадская рэформа 46
2.4. Школьная рэформа 47
2.5. Цэнзурная рэформа 52
Глава III. Палітычныя рэформы ў Беларусі ў пачатку XIX ст. (М. М. Забаўскі)... 54
3.1. Змяненні ў палітычнай сітуацыі ў беларуска-літоўскіх землях у пачатку XX ст. 54
3.2. Сталыпінская аграрная рэформа 60
3.3. Трэццячэрвеньская палітычная сістэма. Увядзенне земстваў у заходніх губернях 65
Глава IV. Адносіны да праблем рэфармавання краіны ў праграмах і дзейнасці палітычных партый у Беларусі ў міжрэвалюцыйны перыяд (1907–1917 гг.) (М. М. Забаўскі) 70
4.1. Манархічныя сілы ў грамадска-палітычным жыцці 70
4.2. Кадэты і прагрэсісты 75
4.3. Яўрэйскі ліберальны рух 80
4.4. Дзейнасць акцябрыстаў 82
4.5. Ліберальны варыянт заходнерусізму 85
4.6. Польскі грамадска-палітычны рух 89
4.7. Газета «Наша ніва» 90
4.8. Партыі сацыялістычнай арыентацыі 92
Заключэнне (М. М. Забаўскі, А. Ф. Рацько) 96
Прыклады тэставых заданняў 102
Літаратура 105
Дадаткі 109

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ